

Románvásár környéki katolikus (magyar eredetű) települések

A Román környéki, nyelvileg többségükben elrománosodott, de nemrég még mezőségi jellegű magyar tájnyelvet beszélő települések kulturális együvé tartozását jelzi, hogy az egyéb – vélt vagy valóságos – tulajdonságok között a nyelvvesztés csak ritkán szerepel.

Szabófalva lakói többnyire hangsúlyozzák magukról, hogy itt mindenki katolikus, „csak a tanítók oláhok.” „A szabófaliak kerucája fatengelesz vult, sze monták nekünk: fatengeleszek.” – ami itt a viszonylagos szegénységüket jelezte. A szomszédos csángó falvakat jól megkülönböztetik maguktól: „a kelgyesztiék tyáborok¹, azoknak szok fölgyük van sze cufolkodnak rajtunk. Eszes emberek a kelgyesztiék, seppet mász módúak. A tamászfalviak olául beszélnek, sze verekedőszek. Máj úgy van: ezek a lütúsziek mind verekedőszek.” Lütúszieknek [lejtőn lakóknak] nevezik a szabófalviak a Szeret árterén lévő falvak (Domafalva, Dzsidadfalva, Tamásfalva) lakóit.

A kelgyeszti csángók is határozottan megkülönböztetik, többre tartják magukat a környezetüknél. „Másmódú emberek a kelgyesztiék. Mikor viszeletet hordoztak, a kelgyeszti vált ki. Nem diciérem, mint a cigány a loát, de szebb volt. Ha megdzsültek valahol, mindenféleből válnak vala ki a kelgyesztiék. A szabófalviak italosabbak, nem úgy veszik a dolgot. A korhániak elvegyültek az oláokval. A tamászfaliak szem tudnak magyarul, de azok kevés emberek, ambíciózok. A gyiriesztiék dolgoszok, de isznak. A jugániak jó emberek, mincak magyarok. A buteaiak isz jók, ambíciózok. Teckániak isz jók.”

A magyar nyelvet már csaknem száz esztendeje elhagyó buteai csángókat szomszédjaik curugoloknak (csóréseggűeknek) mondják, de nekik is megvan a – nem is mindig hízelgő – véleményük a szomszédos katolikus falvak lakóiról. Ők is fatengelyeseknek (osieri de lemn) nevezik a szabófalviakat. A buteaiak Rikitén katolikus lakóit ceparinak (hagymás) mondják, az dzsidadfalviakat fürge, hirtelen embereknek tartják, s adjudeni iutként (fürge dzsidadfalvi) említik őket. Buteán maradvá, a jugániak magyarok (mogior), a burjánfalviak szegények: flenderosnak (rongyosnak) nevezik őket; az acélfalviak erdeiek (pădurari), mert sok erdő volt ott; a miklósfalviak (akik zömmel ortodoxok) cigani flanderoszok (rongyos cigányok); a tamásfalviak kevélyek és szegények (fuduli,

sărac); a Szabófalvából települt trajániak magyarok (unguri). A Rotundán lakókat azzal csúfolják: La Rotunda, la Rotunda, Mamaliga.

A burjánfalvi és a tamásfalvi lányok, ha kimentek fürödni a Szeretre, nem éppen kímélték egymást. A burjánfalviak azt kiabálták:

Fetele din Tămășeni	Tamásfalvi lányok
Sînt iernate cu strujeni.	Kukoricaszáron telelnek,
Și-norate cu tărîțe,	Korpán komorodnak,
Lecurg ochii cu la mîțe.	Csipásszeműek, mint a macska.

A tamásfalvi leányok pedig azt kiabálták emezeknek:

Fetele din Buruienești,	A burjánfalvi lányok
Poartă cocuri boierești,	Bojári kontyot viselnek,
Cocul lui ca la fundu porcului.	Olyat, mint a disznó fenéke.

A leírtak alapján kirajzolódik a Román környéki magyarok tagolódásának néhány jellegzetessége. Nevezetesen az, hogy a magukat sokra tartó kelgyesztiék kiválóságát a szomszédok is elismerik; a szabófalviak magukat szegénynek, kevés földdel rendelkezőnek tudják. A szabófalviak és a tőlük északra eső Jugán, Kickófalva, Bírófalva lakói egységes csoportként tartják számon a Szeret mentén, „lejtőjén” élő lütúszieket, ők egyben a legnagyobb zöldségtermelők is. Számon tartják még, hogy Szabófalva és Kelgyeszt csángómagyarjai még többé-kevésbé beszélnek magyarul, de azt is, hogy a legtöbb Román környéki katolikus faluban 3-4 emberöltővel ezelőtt veszett ki a magyar nyelv.

Bírófalva (Gherăești): község Neamț megyében, a Moldva folyó bal partján, Románvásártól ÉNy-ra. Lakossága: 61 (1761), 2435 (1898), 2227 (1930), 4765 (1992). Nemzetisége 1898-ban: 876 magyar, 1930-ban 3 magyar. Vallása: 1761: 61 r. k.; 1930: 1804 r. k., 423 ortodox; 1992: 4314 r. k., 439 ortodox. A hagyomány szerint egy Bíró nevű emberről kapta a nevét, 1446-ban kelt oklevélben neve: Biraești. A 19. század végén még magyar feliratú sírkeresztek készültek: *It nyug Szik az urban Istoc Kata élt 80 estendőt 1886*. A nyelvészek szerint ekkor a katolikus lakosság egy része még beszélte Moldva mezőségi magyar nyelvjárását. A 18. század második felében Szabófalva filiája, első ismert temploma 1762-ban épült, az Oltáriszentség tiszteletére. Plébániáját 1868-ban alapították. Új kőtemploma 1897-ben

épült, a mai templom 1986-ból való. Búcsúja Úrnapján van.

Bírófalvára a 18. század elején települtek az első katolikus csoportok. A legenda szerint a falu régen nyugatabbra feküdt 800-1000 m-rel. A katolikus statisztikák először, Bireste és Gireste néven említik meg a falut, egy valószínűleg 1745-ben írt anonim jelentésben, amely a moldvai katolikus templomokról szól. Eszerint ekkor 13 katolikus család élt itt, egy 1762. 04. 9-i jelentésében pedig Ioan Hrizostomul Dejoannis atya említi 18 katolikus házzal és 62 lélekkel. Ekkor még nem volt templomuk, misére Szabófalvára jártak. 1872-ben már volt egy kőtemplomuk, 1907. szeptember 9-én pedig ismét újat szentelnek fel, s 1868-tól parókia lett. A közelmúltban a templomot megnagyították és keresztthajót építettek a régi apszishoz. 1993 végén 1239 katolikus család élt itt 4377 lélekkel.

Magyar anyanyelvüket a szabófalviaknál gyorsabban, de éppen olyan keserves körülmények között veszítették el. Az 1671-ben a Vatikánba küldött nevezetes levelet „az öt falukval” együtt ők is aláírták, amiben azért „keöni-eröngünk alazatosan Nagisagtoknak es Szentsegteknek”, hogy számukra magyar papot prezentálni kegyeskedjék, „mert inkább megh czelekedjük azt, hogij az olahok scismaiara allunk es az eő Püspökeökteöl halgatunk”. 1831-ben a szabófalviakkal együtt ők is ellenszegültek a törököt Észak-Moldvából kiszorító oroszok felhívásának, amely hadba szólította volna őket (is). De az ott élő magyarok azt követelték, hogy mutassák meg nekik a magyar király parancsát, különben nem engedelmessé válnak. „Szerencsétlenségükre nem vala papjuk, vagy velük bizalomban élő elöljárójuk, ki a czélzat valódi mibenlétét előttük felvilágosította volna, azon hamis hiedelemben éltek ugyanis a jámborok, hogy orosz katonákká avattatnak gyermekeik.”² 1878-ban templomos hely, Szabófalva filiája, az 1875. évi sematizmus szerint a vallásgyakorlat nyelve magyar és román.³ Domokos Pál Péter ottjártakor, 1930-ban még „beszélnek a magyar nyelvet”, de népszámláláskor csak négy személy vallotta magát magyar nemzetiségűnek, de a régi temetőben magyar feliratú keresztetek is találhatóak, pl. Itt nyugszik az Úrban kimúlt boldogult Timár Mihály hitvese, Margita, élt 52 évet, kimúlt 1882-dik. A falu határának számos része a magyar helynévadás emlékéét őrzi: Hátas, Malom kapuja, Nagylonka, Nagymál, Patak útja, Szállás, Tankó kapuja. Temető, Tyukászat stb. Hasonlóképpen a nevek is viselőjük magyarságáról árulkodnak: Antal, Chericheş (Kerekes), Farcaş (Farkas), Frenţo (Ferenci), Husariu (Huszár) és így tovább. Népviseletükről (amikor még hordták) egy román szerző megállapítja, hogy „ingeket nem román motívumokkal díszítik”⁴.

Borgován (Bârgăuani): község Neamţ megyében, Romántól nyugatra, a Valea Neagră patak völgyében. Lakossága 813 (1898), 1327 (1930), 1357 fő (1992). Nemzetisége: 135 magyar (1898), statisztikailag nincs magyar (1930). Vallása: 53 r. k. (1761), 541 r. k. (1851), 814 r. k. (1898), 984 r. k. (1930), 1055 r. k., 302 ortodox (1992).

A helyi szájhagyomány úgy tudja, a település alapítója Borgó István, s „kezdetben csak három lakosa volt, egy székely, egy csángó és egy oláh”. Lükő szerint a Beszterce-Naszód vármegyei Borgó vidékéről települt ide, s innen kaphatta a nevét. Lakosai mezőszéki jellegű magyar nyelvjárásban beszéltek. A település a 14–15. században keletkezett, 1542-ben említik először. A 17. századból nincs adatunk, csak 1761-ben tűnik fel ismét. Valószínűleg „rezesek” (szabadparasztok) voltak, mert a 19. század elején sem fizettek adót. Az 1800-as évek derekán „csángó és jövevény magyar lakosai” magyarul beszéltek. 1851-ben és 1875-ben a templomban használt nyelv magyar, román és német. Az 1895-ben megjelent *Neamţ megye földrajzi szótára* a községben 210 családot említ, akiknek kétharmada magyar.⁵ A 20. század elején a források magyarul tudó lakosokról írnak, 1932-ben „a faluban meglehetősen beszélnek magyarul”, a dászkal (kántor) néha imádkozott magyarul, sőt az 1970-es években is tudtak az idősek magyarul. Az 1770-es években Szabófalva, 1781–1894 között Talpa filiája. A 19. század első felében már van temploma, Mária Magdolna tiszteletére szentelve. A XIX. század derekán Halasfalva (Hălăuceşti) filiája, 1894-ben plébániát alapítottak, új templomot építettek, de pap ritkán került bele. Az 1910-es években az itt szolgáló Herdent német jezsuita pap hívei kedvéért megtanult magyarul. Lükő szerint az 1930-as években viselt női fejrevalók „moldvai magyar jellegűek”.⁶ Tánczos Vilmos adatai szerint 1996-ban 1357 lakosából 1055 (78%) volt római katolikus, de csak 3%-uk értett magyarul, 2009-ben pedig már százal kevesebben vannak, s magyarul nem ért közülük senki.

Breáza (Breaza): a Neamţ megyében lévő, Borgován községhez tartozó falu, a Moldva folyóba jobbról beömlő Valea Mare patak völgyében. Neve románul lámpást jelent.⁷ Lakossága 76 (1898), 162 (1930), 206 (1992). Nemzetisége: 19 magyar (1898), 1930-ban „még beszélnek magyarul”. Vallása: 62 r. k. (1842), 76 r. k. (1898), 162 r. k. (1930), 202 r. k. (1992). A 18. században alapíthatták a Szeret menti magyar falvakból az 1759. évi tatárdúlás idején elbujdosók. Auner idézi először Hrisostomus Dejoannis adatát, aki szerint az 1764-es madéfalvi veszedelem menekültjei közül is kerülhettek a faluba.⁸ A 19. század első felében Halasfalva, a század második felében Talpa plébániájához tartozott, a 20. században Borgován filiája. A megye földrajzi szótára szerint az 1800-as évek végén „még beszéltek magyarul”, Domokos Pál Péter szerint pedig az 1930-as évek elején az utcán játszadozó gyermekek is magyarul beszélgettek.¹⁰ 1991-től ismét Talpa leányegyháza. Temploma sokáig nem volt, házaknál misézett a pap. Csak 1990-ben építettek templomot, Rózsafüzér Királynője tiszteletére.

Butea: község Iaşi megyében, a Szeret bal oldalán, Románvásár és Szépváros (Târgu Frumoasa) között. Lakossága: 850 (1851), 1744 (1898), 1853 (1930), 3668 (1994). Nemzetisége: a 19. században még beszéltek magyarul, 1851-ben a templomban használt nyelv a magyar és a ro-

mán volt, a 19. század végére nyelvükben elrománosodtak, de vallásukban és identitásukban nem. Vallása: 1472 (1898), 1802 r. k., 51 ortodox (1930), 3764 r. k. (1997). Első írásos említése 1803-ból való, magyar lakossága valószínűleg a szomszédos Miklósfalváról (Miclăușeni) rajzott ki. A falu szájhagyománya szerint bujdosók (băjenari) alapították, a családnevek között ma is több Bejan ismeretes. A forrásokban 1850-ben tűnt fel. Az 1898-as román szótár szerint lakói magyarok, sok köztük az iparos, kádár, kerékgyártó. A nyelvészek szerint „csángók”. Az 1930-as statisztika már csak egy magyart tartott nyilván, mára pedig már csak az öregek emlékezetében él egykori magyar anyanyelvük. Az 1970-es években az odavalósi Bejan Mihai-tól hallottam: 1956 őszén izgatottan hallgatták a Szabad Európa román nyelvű adásában, hogy miként harcolnak „magyar testvéreik a szovjettel”. Plébániáját az 1850-es években alapította De Stefano püspök, aki a helyi földbirtokos ellenkezése dacára kinevezte az első papot, Angelus Orsini személyében. 1923 és 1933 között itt szolgált Ioan Ferent plébános, a csángók egyik jeles történetírója, *A kunok és püspökségük* című mű szerzője. 1977–1980 között új, nagyobb temploma épült, ugyancsak a Szentháromság tiszteletére.

Halasfalva (Hălăucești): község Iași megyében, Romántól északra, a Szeret és Moldva folyó között. Neve a magyar halas (= halban gazdag) szóból származik. Első írásos említése: 1520-ból való. Magyar származású római katolikusai a dombon, az ortodox vallású románok a völgyben laknak, mindegyik saját templommal és temetővel rendelkezik. Középkori eredetű magyar lakosságát a 18. században Erdélyből jött székelyek gyarapították. Első temploma 1758-ban épült fából a Szűzanya születésének tiszteletére. Plébániáját 1780-ban alapították, addig Szabófalva filiája volt. A lakosok a 19. század végén szekerek, kerekék, szánok készítésével egészítették ki a mezőgazdaságból származó megélhetésüket. Lakossága: 1500 (1890), 2637 (1930), 4967 (1992). Vallása: r. k. 2153 (1930), ortodox 969, r. k. 4965, adventista 2 (1992). Az egyházközségben használatos nyelv: 1851-ben magyar, román; 1875-től román; 1902-ben: a lakosok katolikusok, románul beszélnek, magukat „ungur”-oknak mondják. 1900-tól 1948-ig: ferences szeminárium működött itt, 1923-tól kántorképző indult a Moldvában addig magyarul szolgáló kántorok leváltására. Papjai idegenek, a több tucatból egyetlen magyart ismerünk, Kónya Józsefet, aki 1826 és 1829 között szolgált. 1924-től nyomda működött románra fordított magyar egyházi énekek terjesztésére, ezzel is gyorsítani akarták a Moldvában élő római katolikus magyarok asszimilációját. Halasfalva volt tehát Moldva magyarsága elrománosításának fő fészke, a térség sovén katolikus papságának fellegvára. Nem csoda, ha itt már csak a földrajzi helyek némelyike őrzi a nevüket adók emlékének nyomát: Drága, Hátas, Katona, Kereszt dombja, Patak, Posta útja stb.¹¹

Nisziporest (Nisiporești): Románvásártól északra Botest községközpontjához tartozik. „Régi részes [răzeș,

vagyis szabadparaszti] katolikus magyar település, melynek paraszti birtokait a bojárok perrel és más machinációkkal megkaparintották, lakóit jobbágyosorba süllyesztették. A falu a moldvai katolikus egyház romanizáló törekvéseinek egyik fő központja. „A csángók román eredetének első kiagyalója, Iosif Petru Pal innen származik” – írja Gazda László.¹² Nevét egy Jó Sándor (Alexandru cel Bun) idejében élt Nisipur nevű birtokos után kapta, akinek birtoka idővel felosztódott az örökösök között, akik pedig felőrldtek a korántsem tisztességes pereskedésekben. A valamikori birtok a 18. század második felére egy Teoder Boul vagy Bour nevű kincstárnok utódainak kezére került, aki eltávolította a pervesztes részeseket, s helyükre a Mária Terézia erőszakos határőrszervezése elől menekülő székelyeket telepített. Ez a részben szájhagyományból, részben dokumentumokból összeállt történet végül is oda vezetett, hogy a 19. század végére, legalábbis a hivatalos román statisztika szerint, a falu 134 családja kizárólag magyarokból állt.¹³

Katolikusokat a 18. században említenek először Nisziporesten. A Misszió 1850. évi sematizmusa szerint 1846-ban épült az első katolikus temploma, a jelenlegit pedig 1900-ban építették Szűz Mária mennybemenetelének tiszteletére. 1957 óta önálló plébánia. 2005-ben 734 család és 2317 katolikus lélek lakja. Itt született 1935 decemberében Antal Veronika, akit 1958. augusztus 24-én a halasfalvi templomban hallgatott miséről hazatérőben egy legény meg akart erőszakolni, s mivel ő ellenállt, 42 kézzúrással megölt. „A tisztaságát élete árán megvédő Veronikát falusfelei azóta szentként tisztelik.” 2018. szeptember 22-én boldoggá avatták és november 25-én Petru Gherghel, akkori jászvásári megyéspüspök, negyven pap segédletével Nisziporesten koncelebrált szentmisén bejelentette Antal Veronika szentté avatási eljárásának elindítását.

Rotunda (Rotunda): Románvásártól északkeletre, a Szeret bal partjának teraszán, az Albuja patak torkolatánál, Doljest község faluja. Első írásos említése 1792-ből való, amikor 12 katolikus ház volt itt 58 hívővel. Lakói a régebbi magyar falvakból települtek ide a bojár birtokára, ami nem ment teljesen békés körülmények között, mert például a doljestiek egy 1776. évi panaszlevele azzal vádolja a miklósfalvi magyarokat, hogy olyan helyre telepedtek a kolostor birtokán, ami nem házépítésre való.¹⁴ A településről szóló későbbi híradások szerint katolikus lakossága „sunt ungur”¹⁵, a dzsidafalvi plébánia fiókegyháza, búcsúja Szentháromság napján volt. 1891-ben újjáépített templomát Szent Ferenc tiszteletére szentelték. 1969 óta önálló plébánia. 2005-ben 518 család és 1654 hívő élt a faluban.¹⁶

Talpa (Sărbeștii lui Talpă): falu Neamț megyében, Borigován községben, a Moldva folyó jobb partján, a Valea Neagră völgyében, Romántól ÉNy-ra. Első említése: 1479-ben. Magyar lakói az 1750/60-as években menekültek ide a Szeret mentéről. Összes lakossága: 1761: 111, 1800: 415, 1851: 192, 1890: 450, 1912: 397, 1930: 622, 1992: 330. Vallása: r. k.: 1761: 111, 1842: 140, 1902: 185, 1930: 275, 1992: r. k.:

193 (137 ortodox), 2004: 313. Nemzetisége: Jerney szerint „lakosai magyarok és székelyek”.¹⁷ A 19. században magyarul beszéltek, a nyelvváltás a 20. század elején történt. Egyházzilag 1770-ben Szabófalva, a 19. század elején Halasfalva, 1838-ban Domafalva filiája, 1843-ban lett anyaközség, majd 1894-ben plébánia. 1991: Szent Péter és Pál nevére szentelt egyházközség Breaza és David filiákkal. Első temploma az 1760-as években épült Szt. Péter és Pál tiszteletére, 1813-ban felújítják, 1844-ben újat építenek, 1980–1987-ben megépült a jelenlegi templom. 1844-ben még tudtak magyarul, 1857-ben a plébánián a nyelv első rendben magyar, aztán oláh, a városi családoknál pedig német; 1902-ben magyarul és románul egyformán jól beszéltek, 1932-ből való adat szerint azonban csak azok tudnak magyarul, kik Borgovánból költöztek ide.

Tamásfalva (Tămășeni): község Neamț megyében, Romántól északkeletre a Moldva és a Szeret között. Neve a magyar Tamásból származik, párhuzamos névadással. Első említése: 1449. Magyar lakói a híres szabófalvi levelet is aláírták, amelyben megvallják magyarságukat és anyanyelvükön tudó papért könyörögnek. Népessége a 17. század végére elpusztult, vagy elmenekült, a 19. század közepén a galaci ortodox monostor birtoka, jelentős betelepülés történt. Kővér talaján városellátó zöldségtermeléssel foglalkoztak. Összes lakossága: 1641: 64, 1646: 70, 1682: lakatlan, 1744: 200, 1761: 147, 1770: 200, 1842: 515, 1844: 800, 1851: 854, 1860: 1091, 1890: 1060, 1912: 1495, 1930: 1661, 1992: 3879. Vallása: a 17–19. század közepéig túlnyomóan r. k., 1858: 762, 1899: 1093, 1930: 1628, 1992: 3858 (21 ortodox), 2004: 4210. Nemzetisége: 1597: „magyar származású latin szertartású lakosok”; 1644: magyar katolikus falu; 1844: Jerney: „vénjei beszélnek még nyelvünket”; 1875: magyar és román nyelvű templomi szolgálat, 1902: Weigand: csángók, 1930: 290 magyar nyelvű, 638 magyar nemzetiségű.¹⁸

Szabófalva filiájából 1738-ban már plébánia, anyakönyvét 1763-tól vezetik. 1850-től újra egyházközség Szűz Mária királynő tiszteletére szentelve, egyházi nyelve 1858 és 1875-ben magyar és román. Temploma 1640 körül kápolna Szt. Kereszthez, 1643-ban fatemplom szalmafödéssel Szűz Máriának szentelve, 1646-ban „kezdetleges művészettel épült kápolna, szalmával födve Szent Miklós tiszteletére”; 1682-ben fatemploma romba dőlt. A 17. század végén kicsiny kápolnát építettek Keresztelő Szent Jánosnak szentelve, 1850-ben megújítják, Szűz Mária királynőnek szentelve, 1872. szeptember 11-én a kántori lakkal együtt leégett. A burjanesti „magyar csángók” akkor levelet írtak a Szent László Társulathoz és segítséget kértek az új templom építéséhez. Erre 1875-ben került sor, és kőből készült. 1956–1960 között új templomot építettek, 1991-től campostrini irgalmas rendi szerzetesnővérek karitatív tevékenységet folytatnak itt. Tamásfalva hagyományosan a nagy zöldségtermesztő „északi csángó” falvak közé tartozik, újabban pedig mind többen ingáznak Románvásár üzemibe és természetesen külföldre.¹⁹

Tupilác (Tupilați): község Neamț megyében Romántól északnyugatra, a Moldva jobb oldalán, Fehérpatak (Valea

A breázai templom

Alba) beömlésénél. Lakói 1750 után települtek ide a 19. század második felében főként fafeldolgozással, bútorkészítéssel foglalkoztak. Római katolikus lakosai székely eredetűek²⁰, a 20. század elején magyarul és románul beszéltek, de eredeti anyanyelvüket e század közepére elvesztették. Lakossága: 1890: 1144, 1912: 1400, 1930: 1651, 1992: 1833, 2004: 2642 fő. Vallása: r. k.: 1842: 68, 1874: 92, 1890: 90, 1930: 166, 1966: 310, 1992: 239 r. k., 1584 ortodox, 10 ókeresztény). A 19. században Talpa, a 20. század elején Borgován, 1962-től Nisziporest filiája; 1994-től kváziplebánia, Nisziporest igazgatásában. Római katolikus templomáról az első adat 1904-ből való, 1930-ban újabb templom épült Keresztelő Szent János születése emlékére; 1955-ben ismét újat építettek téglából, alapja kő és beton.²¹

1. tyábor: gazdag (chiabur: ua. rom.)
2. Jerney János Keleti utazása a magyarok őshazája kinyomozása végett 1844-ben. Pest, 1851. 109.
3. Domokos Pál Péter: *A moldvai magyarság*. Budapest, 1987. 117.
4. Ciocan, I. N.: *Monografia creștinilor catolici din județul Roman*. După date culese în 1903–1904. Roman, 1924. 56.
5. Gheorghiu, D. Constantin: *Dicționarul geografic al județului Neamț, la anul 1880*. SNG. București, 1895. 34.
6. Lükő Gábor: *Moldvai csángók I. Néprajzi füzetek 3*. Budapest, 1936. 172.
7. Breaza: lámpás, hóka (ló), rom.
8. Auner Károly: *A romániai magyar telepek történeti vázlatja*. Temesvár, 1908. 15.
9. Gheorgiu: i. m. 84.
10. Domokos 1987. 249.
11. Doboș, Danuț – Văcariu, Ștefan: *Hălăucești, sat de veche tradiție cultural-religioasă*. Sapienția, Iași, 2004. 190.
12. Gazda László: *Csángómagyar falvak II. Moldvai magyar vonatkozású települések történeti tára*. Nap Kiadó, Budapest, 2010. 268.
13. Condrea, Petru: *Dicționarul geografic al județului Roman*. Tip. Thoma Basilescu, București, 1891. 82.
14. Gabor, Iosif: *Dicționarul comunităților catolice din Moldova*. Ed. Conexiuni, Bacău, 1996. 413–414.
15. „mind magyar” – Condrea: i. m. 1891. 117.
16. Almanachul Presa Bună, 2005. 333.
17. Jerney 1851. 214.
18. Domokos 1987. 317.
19. Lükő: i. m. 1936. 170.; Domokos: i. m. 1987. 55.; Gazda László: *Csángómagyar falvak III*. Nap Kiadó, Budapest, 2011. 156–163.
20. Jerney: i. m. 1851. 252.
21. Domokos: i. m. 1987. 103.; Lahovari et al. 1904. 659.